

Інтэр’ер сялянскай хаты

Настаўнік дадатковай адукацыі

Начына Наталля Анатольеўна

2017

План ■

Гутарка пра інтэр'ер
беларускай хаты.
Знаёмства з асаблівасцямі яе
жыццёва важнымі цэнтрамі,
вакол прадметаў побыту і
працы, уключаных у гэту
прастор.

Пастаноўка мастацкай
задачы.

Самастойны падбор
ілюстрацыйнага матэрыялу
для выканання эскіза.

Практычнае выкананне
задання.

Падвядзенне вынікаў і выбар
эскізаў для калектыўнай
працы.

ЗАДАЧЫ:

Пазнаёміць вучняў з прыладай ўнутранай прасторы сялянскай хаты, яе сімволікай.

Развіваць творчую і пазнавальную актыўнасць.

Фарміраваць уменне працаваць у малым калектыве (групе).

Працягваць фармаваць паняцце аб адзінстве карысці і прыгажосці ў інтэр'еры жылля і прадметах народнага побыту.

Выхоўваць любоў да Радзімы і народнай культуры.

ХАТА

- Шмат сіл і ўменні ўкладвалі нашыя продкі ў будаўніцтва. Але зруб так і застаецца зрубам, якім бы багатым арнамантам яго ні ўпрыгожвалі. Жыллём ён стане толькі тады, калі яго сагрэе цяпло вогнішча. Галоўнай часткай любой сялянскай хаты быў пакой з печку. Яна і дала назву ўсёй пабудове – «хата».

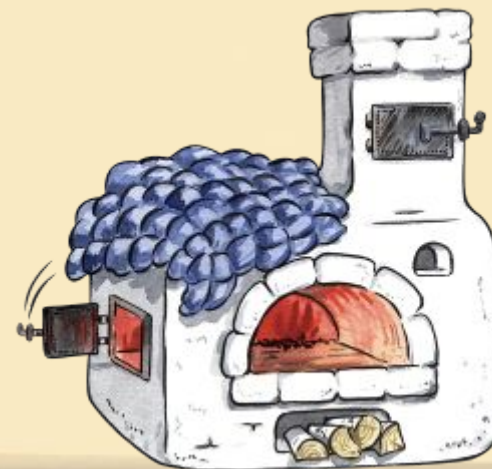

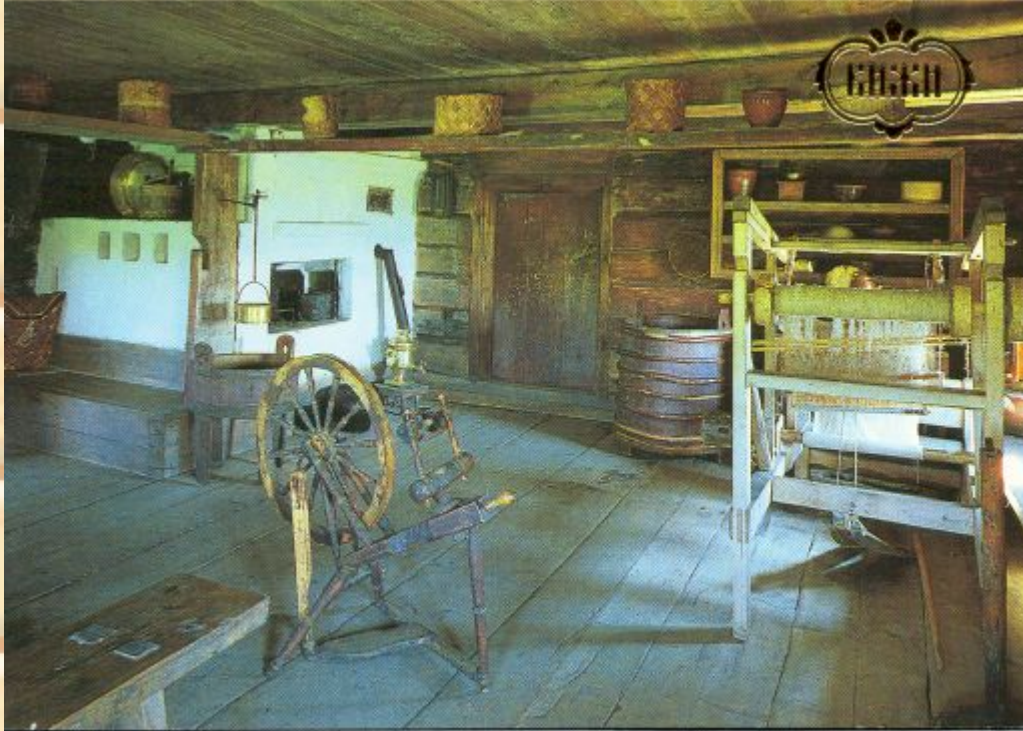
Русская печ дала назву «изба», яке паходзіла ад старажытнага «истба», «истопка». Спачатку «избой» называлася ацяпляльную частку хаты.

Рускія печы былі вельмі распаўсюджаныя.

Печ з часам набыла масу зручных прыстасаванняў. Напрыклад, шасток-палічку перад вусцем (адтулінай) печы, на якім гаспадыня магла трымаць у цяпле прыгатаваную ежу. На шастку ў бок зграбалі распаленыя вуглі для наступнай падпалкі. У бакавой сцяне печы рабілі неглыбокія нішкі-пячуркі, дзе звычайна сушылі мокрыя рукавіцы, лучыну. У цёплым падпечку ў зімовы час трымалі хатнюю птушку.

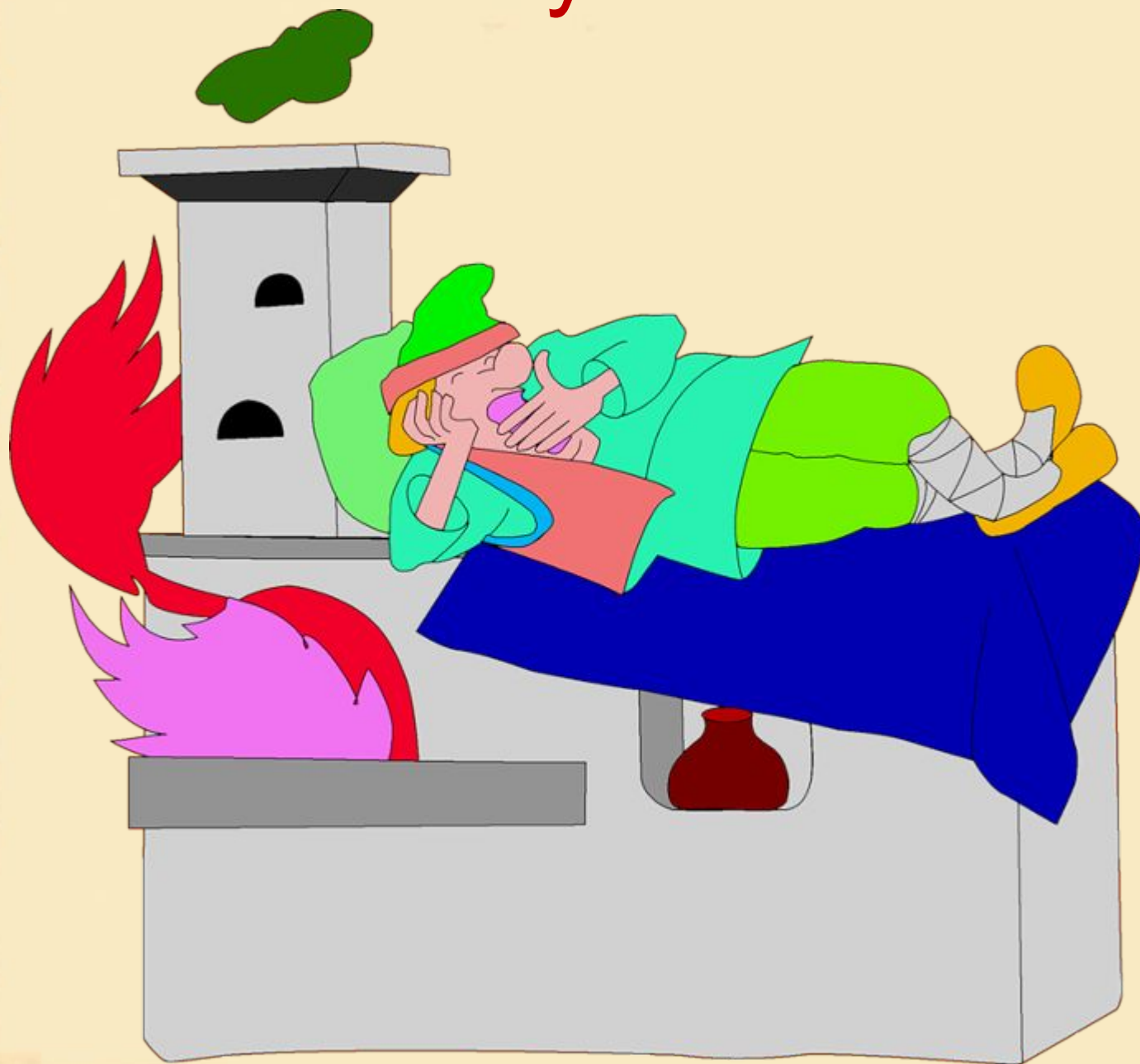

Паданні і звычаі

- З печчу звязана нямала цікавых паданняў і народных звычаяў. Лічылася, што за печчу, жыве дамавік – захавальнік хатняга агменю. Падчас сватаўства за печчу па традыцыі хавалі нявесту. У рускіх народных казках печ часта згадваецца і, як правіла, неад'емна звязана з галоўным героем. Давайце ўспомнім гэтыя казкі.

«Па щчупаковым загадзе»

«Калабок»

«Гусі – лебядзі»

«Воўк и сямёра казлянят»

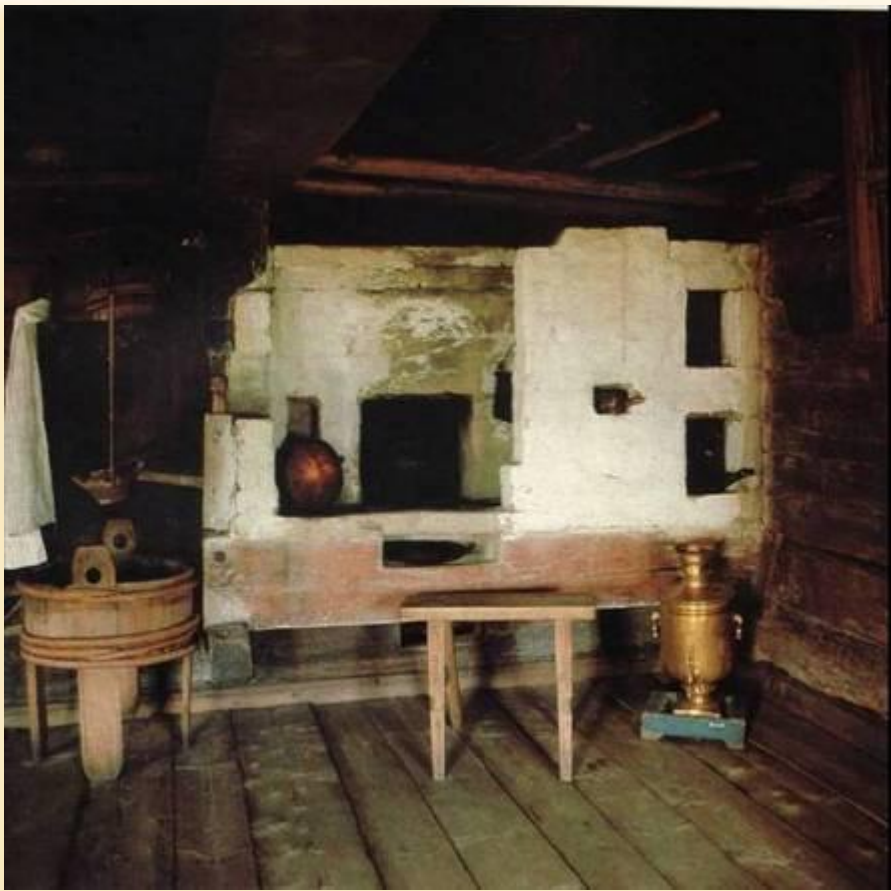
Бабін кут

- Размяшчэнне печы вызначала планіроўку хаты. Яе звычайна ставілі ў куце справа ці злева ад уваходу. Кут насупраць вусця печы лічыўся рабочым месцам гаспадыні. Усё тут было прыстасаванае для падрыхтоўкі ежы. Для печы стаяла качарга, вілачнік, памяло, драўляная лапата. Побач – ступа з таўкачом.

- Побач з печчу абавязкова вісели ручнік і рукамый - гліняны збан з двума зліўнымі носікамі па баках. Пад ім стаяла драўляная балея для бруднай вады. На паліцах уздоўж сцяны быў няхітры сялянскі посуд: гаршкі, каўшы, кубкі, міскі, лыжкі. Майстраваў іх з дрэва, як правіла, сам гаспадар дома.
- Мелася ў сялянскім жыллі і нямала плеценых рэчаў - кошыкаў, кашоў, корабаў.

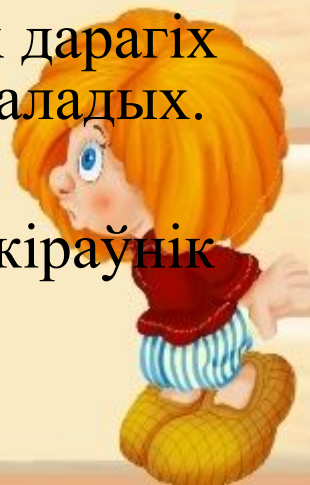

Чырвоны кут

Ганаровае месца ў хаце - «чырвоны кут» - знаходзіўся па дыяганалі ад печы. Тут на адмысловай паліцы стаялі абразы, гарэла лампада. Усе сяляне даўней былі вернікамі. Само слова «селянін» адбылося ад «хрысціянін».

Важны госць, які ўваходзіў у хату, каля парога перш за ўсё знаходзіў чырвоны кут, здымаў шапку, тройчы асяняў сябе хросным знакам і нізка кланяўся выявам, а ўжо потым толькі вітаўся з гаспадарамі. У чырвоны кут саджалі самых дарагіх гасцей, а падчас вяселля - маладых. У звычайныя дні тут, за абедзенным сталом, сядзеў кіраўнік сям'і.

Працоўнае месца гаспадара

- Кут насупраць печы, злева ці справа ад дзвярэй, быў рабочым месцам гаспадара хаты.
- Тут жа стаяла лаўка, на якой ён спаў. Пад ёй, у скрыні, захоўваўся інструмент. Тут селянін займаўся вырабамі і дробным рамонтам.

- Мэблі ў хаце было няшмат, ды і разнастайнасцю яна не адрознівалася - стол, лавы, скрыні, посудны паліцы - вась, бадай, і ўсё. (Звыклія для нас шафы, крэслы, ложка з'явіліся ў вёсцы толькі ў XIX ст.)
- Галоўным прадметам мэблі ў хаце лічыўся абедзенны стол. Ён стаяў у чырвоным куце. Кожны дзень у пэўны гадзіну за сталом збіралася сялянская сям'я.

Крамы і лаўкі

- Уздоўж сцен стаялі шырокія лавы. На іх і сядзелі, і спалі. А ведаеце, чым яны адрозніваліся ад крамы?
- Крамы намёртва прымацоўваліся да сцен, а лавы можна было свабодна пераносіць з месца на месца

Куфар

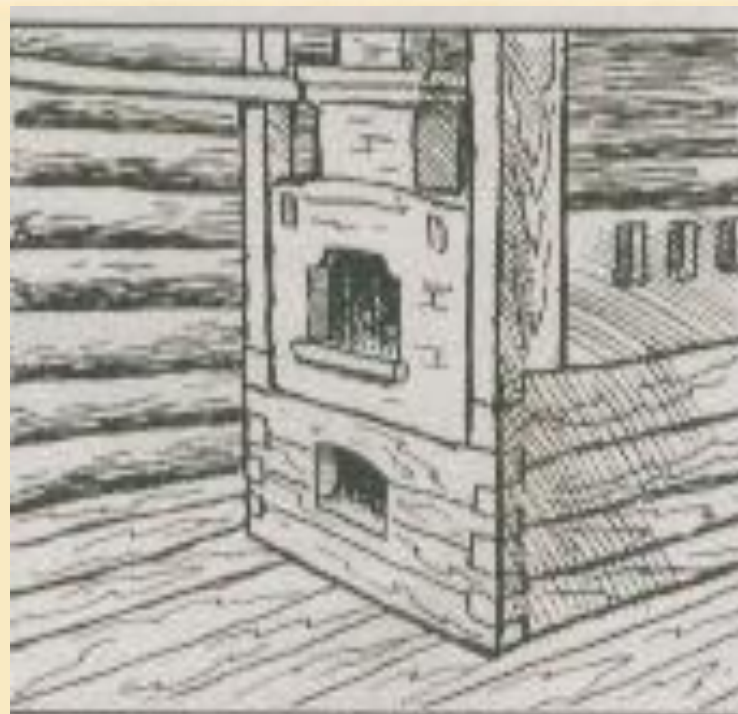
Вопратку сяляне захоўвалі ў скрынях. Чым больш дастатак у сям'і, то і куфраў ў хаце больш. Майстравалі іх з дрэва, абівалі для трываласці жалезнымі палосамі. Нярэдка на скрынях рабілі мудрагелістыя ўразныя замкі. Калі ў сялянскай сям'і расла дзяўчынка, то з маленства ў асобным куфры ёй збіралі пасаг. Разам з гэтым куфрам яна і пераязджала пасля вяселлем прыйшла ў дом мужа.

ПРАКТЫЧНАЯ РАБОТА

Выкарыстоўваючы ілюстрацыі да казак і матэрыялы прэзентацыі прыдумайце сваю кампазіцыю інтэр'еру хаты.

Работа ў групах

- Падвядзенне вынікаў і абарона работ «Хто ў хатцы жыве?».

ПРАКТИЧНАЯ РАБОТА

- У загадзя падрыхтаванай для макета скрынцы (магчыма ў скрынцы прыбраць 2-е сцяны і зрабіць кутнюю кампазіцыю), выкарыстоўваючы пластылін, стварыць макет ўнутранай абстаноўкі хаты, прадметаў побыту і працы.

Падвядзенне вынікаў

- У канцы занятка кожная група распавядае, хто жыве ў гэтай хатцы, як яна абсталявана і што яны дабавілі ў інтэр'ер. У інтэр'ер можна змясціць прынесеныя цацкі, якія будуць выконваць ролю жыхароў.

Дзякуй за занятак!

dyatlovo.info
rsek.nlb.by
gants-region.info
nasledie-sluck.by

